

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 284 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijranovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
<i>Usmonova Muattar Bahadirjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
<i>Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
<i>Dilsora Shodmonova</i>	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
<i>Истамова Нигора Азимжановна</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
<i>Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi</i>	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
<i>Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich</i>	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
<i>Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li</i>	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
<i>Artikov Xayrulla Baxtiyarovich</i>	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
<i>Lola Mannobova</i>	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
<i>Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
<i>Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
<i>Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi</i>	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
<i>Abdunazarov Abdumutal Olimovich</i>	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
<i>Alimova Gulrux Farhod qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
<i>Axtamova Mohinur O'tkir qizi</i>	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
<i>Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'Iqinova Muxlisaxon Jamshid qizi</i>	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
<i>G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi</i>	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
<i>Hamraqulova Durdona Dilshod qizi</i>	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
<i>Hikmatova Yulduz Nuritdinovna</i>	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli.....	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinoz Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
Xidirov Faxriddin Fozilovich	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
Рахмонова Нилуфар Уткир кизи	

YOSHLAR MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASIDA TARIXIY XOTIRA, MILLIY MEROS VA QADRIYATLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish metodikasi (tarix) yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Unda tarixiy ongni shakllantirish, milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat bilan qarash hamda ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirish jarayonlari pedagogik nuqtayi nazardan yoritiladi. Tadqiqotda tarix yo'nalishida ta'lim olayotgan talabalar misolida milliy meros materiallarining tarbiyaviy imkoniyatlari, tarixiy manbalar, xalq og'zaki ijodi, buyuk mutafakkirlar qarashlari va madaniy yodgorliklardan ta'lim-tarbiya jarayonida samarali foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolada ma'naviy-axloqiy tarbiyani tarixiy xotira bilan uyg'unlashtirish yoshlarning vatanparvarlik, insonparvarlik, adolat, burch va daxldorlik kabi fazilatlarini mustahkamlashga xizmat qilishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: tarixiy xotira, milliy meros, ma'naviy-axloqiy tarbiya, milliy qadriyatlar, pedagogik asoslar, tarix ta'limi, yoshlar tarbiyasi.

Abstract: This article analyzes the pedagogical foundations of using historical memory, national heritage, and values in the spiritual and moral education of youth. It examines, from a pedagogical perspective, the processes of forming historical consciousness, developing national self-awareness, fostering respect for ancestral heritage, and strengthening a sense of social responsibility. Based on the example of students majoring in history, the study considers the educational potential of national heritage materials, historical sources, oral folk traditions, the views of great thinkers, and cultural monuments in the teaching and upbringing process. The article substantiates that integrating spiritual and moral education with historical memory contributes to the development of such qualities among youth as patriotism, humanism, justice, duty, and social involvement.

Key words: historical memory, national heritage, spiritual and moral education, national values, pedagogical foundations, history education, youth upbringing.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические основы использования исторической памяти, национального наследия и ценностей в духовно-нравственном воспитании молодежи. В ней с педагогической точки зрения освещаются процессы формирования исторического сознания, осознания национальной идентичности, уважительного отношения к наследию предков, а также развития чувства социальной ответственности. В исследовании на примере студентов исторического направления рассматриваются воспитательные возможности материалов национального наследия, исторических источников, устного народного творчества, взглядов великих мыслителей и культурных памятников в образовательном процессе. В статье обосновывается, что сочетание духовно-нравственного воспитания с исторической памятью способствует укреплению у молодежи таких качеств, как патриотизм, гуманизм, справедливость, долг и социальная сопричастность.

Ключевые слова: историческая память, национальное наследие, духовно-нравственное воспитание, национальные ценности, педагогические основы, историческое образование, воспитание молодежи.

KIRISH

Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasi har bir jamiyatning ijtimoiy barqarorligi, madaniy davomiyligi va tarixiy taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, tarix yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlar nafaqat o'quv materiali, balki shaxsiy dunyoqarash, fuqarolik pozitsiyasi hamda kasbiy mas'uliyatni shakllantiruvchi muhim pedagogik manba sifatida namoyon bo'ladi. Tarixiy xotira xalqning o'tmish tajribasi, ijtimoiy ongida saqlangan voqealar, ajdodlar faoliyati, madaniy yutuqlar va ma'naviy saboqlar majmui bo'lib, u yosh avlodni o'z ildizlarini anglashga, milliy o'zlikni qadrlashga va kelajak oldidagi burchini chuqur his etishga yo'naltiradi.

Bugungi ta'lim jarayonida yoshlarni faqat faktlar, sanalar va voqealar bilan tanishtirish yetarli emas. Tarixiy bilimlar tarbiyaviy mazmun bilan uyg'unlashgandagina ular talaba shaxsida mustahkam e'tiqod, axloqiy mezon, vatanparvarlik va ijtimoiy daxldorlik tuyg'ularini shakllantiradi. Shu jihatdan milliy merosdan foydalanish tarix ta'limining muhim didaktik va tarbiyaviy vazifalaridan biri hisoblanadi. Me'moriy obidalar, yozma manbalar, xalq og'zaki ijodi namunalari, buyuk allomalar qarashlari, tarixiy shaxslar hayoti va faoliyati yoshlar ongida tarixiy jarayonlarga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat va madaniy merosni asrash mas'uliyatini kuchaytiradi.

Pedagogik nuqtayi nazardan tarixiy xotira va milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya jarayoni talabaning tafakkurini faollashtiradi, unda voqea-hodisalarni tahlil qilish, tarixiy saboqlardan ma'naviy xulosa chiqarish, shaxsiy munosabat bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday yondashuv tarix fanini hayotiy mazmun bilan boyitadi, uni quruq nazariy bilimlar majmuasidan yoshlarning ma'naviy kamolotiga xizmat qiluvchi ta'sirchan pedagogik vositaga aylantiradi. Shu sababli yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan maqsadli, tizimli hamda metodik asosda foydalanish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri sanaladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanish masalasi pedagogika, tarix, madaniyatshunoslik va ijtimoiy falsafa fanlari kesishgan muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur masala bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlarda tarixiy xotira shaxs va jamiyat o'rtasidagi ma'naviy bog'liqlikni ta'minlovchi, avlodlar davomiyligini mustahkamlovchi hamda yoshlarning milliy o'zligini anglashga xizmat qiluvchi tarbiyaviy omil sifatida talqin etiladi. Ayniqsa, tarix ta'limi jarayonida tarixiy voqealarni faqat fakt sifatida emas, balki axloqiy saboq, ijtimoiy tajriba va ma'naviy qadriyat sifatida o'rganish zarurligi ta'kidlanadi.

O'zbek pedagogik tafakkurida ma'naviy-axloqiy tarbiya masalasi qadimdan alohida o'rin egallagan. Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Alisher Navoiy, Kaykovus kabi mutafakkirlar inson kamoloti, aql, odob, adolat, burch, ilmga hurmat va jamiyat oldidagi mas'uliyat masalalarini tarbiyaning asosiy mezonlari sifatida ko'rsatganlar. Ularning qarashlarida milliy meros faqat madaniy boylik emas, balki shaxsni barkamol etib tarbiyalashga xizmat qiluvchi ma'naviy maktab sifatida namoyon bo'ladi. Jadid ma'rifatparvarlari Abdulla Avloniy, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitratlarning asarlarida esa millat ravnaqi, yoshlar tarbiyasi, tarixiy ong va ma'rifatparvarlik g'oyalari o'zaro uzviy bog'liq holda yoritilgan.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya jarayoni kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, madaniy-identifikatsion rivojlanish va fuqarolik tarbiyasi bilan bog'liq holda o'rganilmoqda. Vygotskiy, Dewey, Bruner kabi olimlarning ta'lim va tarbiya haqidagi qarashlari ham tarixiy-madaniy tajribani o'zlashtirish shaxs rivojlanishining muhim sharti ekanini asoslaydi. Ularning yondashuvlarida ta'lim jarayoni ijtimoiy tajriba, muloqot, faol ishtirok va mazmunli anglash orqali samarali kechishi ta'kidlanadi.

Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanish yoshlarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirishda kuchli pedagogik imkoniyatlarga ega. Biroq bu imkoniyatlar tasodifiy emas, balki aniq maqsad, mos metodika, tarixiy manbalarning tarbiyaviy talqini hamda talabalarning mustaqil fikrlash faoliyati bilan uyg'unlashganda samarali natija beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslarini aniqlashga yo'naltirilgan nazariy-tahliliy, qiyosiy, kuzatuv va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Metodik yondashuvning asosiy mazmuni tarix yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar ongida tarixiy voqealar, madaniy meros namunalari va milliy qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyatini anglash darajasini pedagogik jihatdan baholashga qaratildi. Bunda tarixiy materiallar oddiy axborot manbai sifatida emas, balki ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantiruvchi tarbiyaviy vosita sifatida tahlil qilindi.

Nazariy tahlil jarayonida tarixiy xotira, milliy meros, qadriyat, ma'naviy tarbiya va axloqiy kamolot tushunchalarining ilmiy-pedagogik mazmuni o'rganildi. Mazkur tushunchalar tarix ta'limi bilan bog'liq holda talqin qilinib, ularning yoshlar dunyoqarashiga ta'siri aniqlashtirildi. Shuningdek, o'zbek va jahon pedagogik tafakkurida tarbiya, tarixiy ong, madaniy davomiylik hamda shaxs kamoloti haqidagi qarashlar mazmunan solishtirildi. Bu jarayonda buyuk mutafakkirlar merosi, jadid ma'rifatparvarlarining tarbiyaviy g'oyalari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqildi.

Empirik kuzatuvda tarix darslari, seminar mashg'ulotlari, mustaqil ta'lim topshiriqlari va muzeylar, tarixiy obidalar, madaniy meros obyektlari bilan bog'liq o'quv faoliyatining tarbiyaviy imkoniyatlariga e'tibor qaratildi. Talabalarning tarixiy manbalarni tahlil qilish, milliy merosga munosabat bildirish, tarixiy shaxslar faoliyatidan axloqiy xulosa chiqarish va qadriyatlarni zamonaviy hayot bilan bog'lash ko'nikmalari kuzatildi. Mazkur jara-

yonda suhbat, savol-javob, muammoli tahlil, tarixiy vaziyatlarni sharhlash va manba asosida fikr yuritish kabi pedagogik usullar muhim ahamiyat kasb etdi.

Tadqiqotda olingan ma'lumotlar umumlashtirilib, tarixiy xotira va milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya samaradorligi talabning faolligi, mustaqil fikrlashi, tarixiy hodisalarga shaxsiy munosabati va ma'naviy mas'uliyatni anglash darajasi orqali baholandi. Shu asosda milliy merosdan foydalanishning pedagogik shartlari, metodik yo'nalishlari va tarbiyaviy natijalarini aniqlashga harakat qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanish tarix ta'limining tarbiyaviy ta'sirini kuchaytirishini ko'rsatdi. Tarixiy manbalar, ajdodlar merosi, xalq og'zaki ijodi, madaniy yodgorliklar va milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarda tarixiy voqealikka nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi. Bunday yondashuv orqali tarixiy bilimlar faqat eslab qolish kerak bo'lgan ma'lumotlar majmui sifatida emas, balki shaxsiy pozitsiya, axloqiy baho va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantiruvchi pedagogik omil sifatida namoyon bo'ladi.

Kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, tarixiy xotira elementlari bilan boyitilgan ta'lim jarayonida talabalar o'tmish voqealarini bugungi ijtimoiy hayot bilan bog'lashga ko'proq intiladilar. Ular tarixiy shaxslar faoliyati, milliy ozodlik harakatlari, ma'rifatparvarlik g'oyalari, madaniy meros namunalari va xalqning tarixiy tajribasidan ma'naviy xulosa chiqarishga harakat qiladilar. Bu esa ularda vatanparvarlik, adolatparvarlik, insonparvarlik, burch, sadoqat, mas'uliyat va daxldorlik kabi fazilatlarining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Natijalar milliy merosdan foydalanishning samaradorligi ko'p jihatdan pedagogik metod tanloviga bog'liq ekanini tasdiqladi. Oddiy bayon qilish usuli talabalarda umumiy tasavvur hosil qilsa, muammoli savollar, manba tahlili, tarixiy vaziyatlarni sharhlash, taqqoslash, bahs-munozara va mustaqil izlanish topshiriqlari ularning faol fikrlashini kuchaytiradi. Ayniqsa, tarixiy manbalarni tahlil qilish jarayonida talaba tarixiy fakt ortidagi axloqiy mazmuni anglaydi, voqea va shaxs faoliyatiga baho beradi hamda o'z xulosasini asoslashga o'rganadi.

Shuningdek, muzeylar, tarixiy obidalar, me'moriy yodgorliklar va madaniy meros obyektlari bilan bog'liq amaliy mashg'ulotlar talabalarining hissiy-idrokiy tajribasini boyitishi aniqlandi. Bunday faoliyat tarixiy xotirani jonli, ta'sirchan va shaxsiy ahamiyatga ega jarayonga aylantiradi. Demak, tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan tizimli foydalanish yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamolotini shakllantirishda samarali pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi.

Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanish masalasi tarix ta'limining mazmunini faqat bilim berish doirasida emas, balki shaxsni ijtimoiy, ma'naviy va fuqarolik jihatdan shakllantirish jarayoni sifatida ko'rib chiqishni talab etadi. Tarix yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun tarixiy voqealar, ajdodlar merosi va milliy qadriyatlar kelajakdagi kasbiy faoliyatida ham muhim tarbiyaviy manba bo'lib xizmat qiladi. Chunki tarixchi-pedagog nafaqat tarixiy faktlarni yetkazuvchi mutaxassis, balki yosh avlod ongida tarixiy tafakkur, milliy g'urur, ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy baholash madaniyatini shakllantiruvchi tarbiyachi hamdir.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, tarixiy xotira yoshlarning o'z xalqiga, madaniyatiga, tiliga, urf-odatlariga va tarixiy tajribasiga nisbatan ongli munosabatini mustahkamlaydi. Biroq bu jarayon samarali bo'lishi uchun tarixiy materiallar talabalarga tayyor xulosa shaklida emas, balki izlanish, tahlil, qiyoslash va baholashga undovchi pedagogik muhitda taqdim etilishi lozim. Masalan, jadid ma'rifatparvarlari faoliyatini o'rganish faqat tarixiy ma'lumotlarni bayon qilish bilan cheklanmasdan, ularning ilm, tarbiya, millat ravnaqi va ijtimoiy mas'uliyat haqidagi qarashlarini zamonaviy ta'lim jarayoni bilan bog'lash orqali yanada samarali natija beradi.

Milliy meros va qadriyatlardan foydalanishda bir yoqlama, faqat madhiyaviy yondashuvdan qochish muhimdir. Talaba tarixiy jarayonlarni chuqur tahlil qila olishi, ularning murakkab sabab va oqibatlarini tushunishi, ajdodlar tajribasidan bugungi hayot uchun zarur ma'naviy saboq chiqarishi kerak. Ana shunda milliy meros tarbiyaviy shior emas, balki faol pedagogik vositaga aylanadi. Tarixiy xotira asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni yoshlarning tanqidiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilishi va ijtimoiy hodisalarga mas'uliyat bilan yondashishini rivojlantiradi.

Shu nuqtayi nazardan, tarix ta'limida milliy meros, tarixiy manbalar, muzey pedagogikasi, madaniy yodgorliklar, biografik tahlil va muammoli ta'lim texnologiyalarini uyg'un qo'llash zarur. Bunday yondashuv yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasini nazariy da'vat darajasidan amaliy, ongli va shaxsiy mazmunga ega jarayonga olib chiqadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanish pedagogik jarayonning mazmunini chuqurlashtiruvchi, uni shaxs kamoloti bilan bevosita bog'lovchi muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, tarixiy xotira yoshlarning o'z xalqining o'tmishi, madaniy tajribasi, ijti-

moiy kurashlari, ma'rifiy an'analari va ma'naviy merosini anglashiga xizmat qiladi. Bu jarayon talabalarda milliy o'zlikni his etish, tarixiy jarayonlarga ongli munosabat bildirish, ajdodlar tajribasidan axloqiy xulosa chiqarish va zamonaviy hayotga mas'uliyat bilan yondashish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Milliy meros va qadriyatlar tarix ta'limida tarbiyaviy mazmuni kuchaytiruvchi samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, tarix yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun bu omillar kasbiy tayyorgarlikning ajralmas tarkibiy qismidir. Bo'lajak tarixchi-pedagog tarixiy bilimni faqat nazariy ma'lumot sifatida emas, balki yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik, adolat, burch, halollik va ijtimoiy daxldorlik ruhida tarbiyalashga xizmat qiluvchi ma'naviy manba sifatida talqin eta olishi zarur.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tarixiy xotira va milliy qadriyatlardan foydalanish samaradorligi ularning ta'lim jarayoniga qanday metodik asosda kiritilishiga bog'liq. Manba tahlili, muammoli savollar, bahs-munozara, biografik yondashuv, muzey pedagogikasi, tarixiy obidalar bilan tanishtirish va mustaqil izlanish topshiriqlari talabalarning faolligini oshiradi. Bunday metodlar orqali tarixiy materiallar talaba ongida jonli mazmun kasb etadi, o'tmish va bugun o'rtasidagi ma'naviy bog'liqlik anglanadi.

Umuman olganda, yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan tizimli foydalanish ta'limning tarbiyaviy imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu yondashuv yoshlarning tarixiy tafakkurini, milliy g'ururini, axloqiy mas'uliyatini va fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli tarix ta'limida milliy merosga tayangan pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avloniy, A. (1992). Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent: O'qituvchi.
2. Forobiy, A. N. (1993). Fozil odamlar shahri. Toshkent: Abdulla Qodiriy nomidagi Xalq merosi nashriyoti.
3. Beruniy, A. R. (1968). Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. Toshkent: Fan.
4. Navoiy, A. (1998). Mahbub ul-qulub. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
5. Kaykovus. (1994). Qobusnoma. Toshkent: O'qituvchi.
6. Behbudiy, M. (1999). Tanlangan asarlar. Toshkent: Ma'naviyat.
7. Fitrat, A. (2000). Tanlangan asarlar. Toshkent: Ma'naviyat.
8. Karimov, I. A. (2008). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
9. Hasanboyev, J., To'raqulov, X., Haydarov, M. va Hasanboyeva, O. (2011). Pedagogika fanidan izohli lug'at. Toshkent: Fan va texnologiya.
10. Mavlonova, R., To'rayeva, O. va Holiqberdiyev, K. (2001). Pedagogika. Toshkent: O'qituvchi.
11. Musurmonova, O. (2004). Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. Toshkent: O'qituvchi.
12. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
13. Dewey, J. (1916). Democracy and Education. New York: Macmillan.
14. Bruner, J. S. (1960). The Process of Education. Cambridge, MA: Harvard University Press.
15. Halbwachs, M. (1992). On Collective Memory. Chicago: University of Chicago Press.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.